

Kunnskapsdepartementet

Oslo, 11.08.2023

Innspill til Kunnskapsdepartementets arbeid med ungdomsmeldingen

Takk for muligheten for å bidra med et skriftlig innspill. Vi viser ellers til muntlige innspill i møtet med Kunnskapsdepartementet 16.juni.

Regjeringen har varslet at de skal legge frem en stortingsmelding som tar utgangspunkt i utfordringer i skolehverdagen på 5.- 10.trinn. Kunnskapsdepartementet har vist til at selv om veldig mye går bra i norsk skole, ser vi noen bekymringsfulle utviklingstrekk når det gjelder elevenes motivasjon, deres opplevelse av skolemiljøet og hvordan de rapporterer om psykisk helse og ulike former for stress og press. Vi ser også at tross økt innsats de senere årene er læringsresultatene relativt stabile og at forskjellene mellom elevene og andelen svakt presterende elever øker. Hovedmålet for meldingen er derfor å bidra til å ivareta og styrke elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling.

Overordnet om reformiveren for skolesektoren

Det er godt dokumentert hvordan ulike skolereformer ikke tar oppgjør med den forrige, men snarere legger på et ekstra lag med forventninger til hva skolen skal løse. Som ministeren ofte sier: «alle problemer samfunnet har, kommer til uttrykk i klasserommet. Det vil ikke si at de må løses der.» Dette kan være en fruktbar tilnærming til å forstå økningen i psykisk uhelse og ulike selvrapporterte økninger i ungdommens oppfattelse av stress og press. Det er ikke sikkert dette kan løses med endringer i skolens innhold, organisering eller i arbeidet med læringsmiljøet.

En del av utfordringene meldingen søker å adressere, er det forsøkt tilrettelagt for å løse allerede, ved hjelp av LK 20/LK20s. Det tar tid å implementere nye læreplaner. LK 20/LK20S er fortsatt i tidlige implementeringsår. Vi mener fagfornyelsen må gis tid til å virke, før en begynner å diskutere evt. annet innhold i skolen via endringer i læreplanene, eller en endring i fag- og timefordeling. I stedet bør en sørge for at faglærere fritt kan velge læringsressurser og digitale og analoge læremidler som er oppdatert etter nytt læreplanverk. En må også sørge for at nye temaer og emner etter fagfornyelsen prioriteres i lærernes etter – og videreutdanningstilbud, slik at en ruster lærerne til å jobbe etter LK 20/LK20S i praksis.

Anbefaling 1)

La fagfornyelsen få tid til å virke. Ikke revider innholdet i fagene på 5.-10.trinn nå.

Situasjonsbeskrivelsen

KDs prosjektleder for ungdomsmeldingen har utfordret Lektorlaget direkte på hvordan vi stiller oss til innholdet i Rapport 1/2023 fra Utdanningsforbundet «Er en mer praktisk skole mulig?». Lektorlaget deler i stor grad situasjonsbeskrivelsen, hvor betingelser og målsettinger ikke harmonerer. Våre medlemmer er ikke bare «skeptiske til nye pålegg eller målsettinger som ikke etterfølges av ekstra ressurser og tid», men mange er også frustrerte over politisk satte mål og tiltak som ikke kan nås, da rammebetingelsene ikke er gode nok for at de skal bli realisert.

Anbefaling 2)

Kunnskapsdepartementet må sørge for bedre samsvar mellom ambisjoner og ressurser for å nå målene

Mer praktisk læring – ikke nødvendigvis et godt mål for alle fag

Grepet «praktisk læring» er ikke entydig. Hva som er «praktisk» vil variere i stor grad fra fag til fag. Samtidig mener vi at målet ikke nødvendigvis bør være «mer praktisk læring» i alle fag, men at en selvsagt bør etterstrebe variasjon, som lettere vil kunne motivere og engasjere ulike elever. Større variasjon vil en kunne oppnå ved å sørge for at læreren har fordypning i faget som undervises – og dermed en langt større faglig og fagdidaktisk verktøykasse å ta av. Det er et problem at 43 prosent av de som underviser i kroppsøving mangler studiepoeng i faget, og at 48 prosent av kunst og håndverklærere ikke har studiepoeng i faget. Over halvparten av lærerne som underviser i mat og helse, 55 prosent, har ingen studiepoeng i faget. 55 prosent av kvinnelige lærere som underviser i musikk mangler studiepoeng i faget, mens det samme gjelder 48 prosent av mannlige lærere.¹

Anbefaling 3)

Økte kompetansekrav for undervisning må inn i revideringen av forskrift til opplæringsloven. Still kompetansekrav for undervisning i alle fag, også på 5.-10.trinn. Lærere med fordypning i fagene – også de praktisk-estetiske-vil kunne variere undervisningen godt, og tilpasse opplæringen til ulike elevgrupper.

Ressurser og spesialrom: De fysiske rammene for opplæringen må bedres

Vi erfarer at spesialrom (sløyd, musikk, etc.) i stor grad har blitt borte i skolen. Det er også svært begrensede ressurser til innkjøp av læringsressurser og utstyr, ekskursjoner etc. som faglærer burde kunne bruke for å variere undervisningen.

Anbefaling 4)

Som del av forarbeidet til stortingsmeldingen bør Kunnskapsdepartementet kartlegge ressurs-situasjonen (spesialrom, fysisk læringsmiljø for lærere og elever i skolen) og vurdere tiltak som bedrer det fysiske læringsmiljøet

Laget rundt læreren og eleven: tydeligere ansvars- og arbeidsfordeling må til

Å undervise og følge opp elever med ulike behov er en del av lektorenes arbeidshverdag. Når vi bruker begrepet «laget rundt eleven og læreren», er det fordi det ofte er faglærere og kontaktlærere

som først fanger opp behov og problemstillinger rundt enkeltelever som krever videre oppfølging. Faglærere og kontaktlærere utgjør derfor en viktig førstelinje, uten å kunne eller skulle løse alle problemer. Norsk Lektorlag er opptatt av at laget skal bygges rundt eleven og læreren, og at de ulike aktørene i dette «laget» skal ha spesifikke ansvars- og arbeidsoppgaver knyttet til å sikre elevenes rettigheter, eksempelvis elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø.

Fag- og kontaktlærere har tidligere stått svært alene med utfordringer som kan dukke opp i skolehverdagen. Å ikke vite hvor eller hvordan man kan henvende seg for at eleven skal få hjelpen hen trenger, har skapt en betydelig usikkerhet for lærerne, og en har risikert at lærerne har strukket seg for langt og også har satt i gang uhensiktsmessige tiltak. Vi har derfor vært positive til å få flere yrkesgrupper inn i skolen, som med sin kompetanse kan bidra til å bygge et lag rundt elev og lærer, slik at faglærerne kan gjøre det de er best på: å planlegge og gjennomføre undervisning og bygge gode læringsmiljøer, samt å utgjøre den nevnte viktige førstelinjen i oppfølgingen av enkeltelever – en oppgave som ikke bør strekke seg ut over lærerens kompetanseområder.

I den offentlige samtalen om skolen de siste årene, og spesielt knyttet til «sårbare elever», kan en tidvis få inntrykk av at lærere og lektorer ikke vet om, eller forholder seg til, elevene og deres mangefasettede behov. Dette er ikke tilfelle. Det handler i stedet om at man etterspør korrekt fagkompetanse og at man tar grensene for egen fagkompetanse på alvor. Vi er også opptatt av at lektorer og lærere normalt ikke skal utføre oppgaver som tilhører andre profesjoner eller yrkesgrupper, som f.eks. helsesykepleieren, sosiallæreren, miljøarbeideren, minoritetsrådgiveren, renholderen, vaktmesteren og IT- og kontor- eller kantinearbeideren. Vi har derfor blant annet påpekt at eventuelle normer for lærertetthet ikke må gå på bekostning av å styrke andre profesjoner i skolen.

Vi har ikke sett noe empirisk forskning eller statistikk som viser hva status er for «laget» for elever på henholdsvis barnetrinn, ungdomstrinn og videregående opplæring. Dette er et savn. Imidlertid er vårt inntrykk at «laget» har vokst seg større de siste årene. Dette har skjedd uten at en tydelig nok ansvarsfordeling er på plass. Resultatet er dessverre ofte at kontaktlærer opplever å sitte igjen alene med ansvaret. Våre medlemmers erfaring tilsier behov for tydeligere ansvarsfordeling mellom profesjonene. I en slik ansvarsdeling må det framkomme tydelig, for alle involverte, at læreren (sammen med skoleleder) er den som har ansvar for undervisning i fagene etter læreplanverket.

Anbefaling 5) Kunnskapsdepartementet bør sørge for tydelig ansvarsfordeling mellom profesjonene i og rundt skolen

Vi ser fram til videre dialog med Kunnskapsdepartementet i meldingsarbeidet.

Vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus (sign.)
Leder
Norsk Lektorlag